

ТЕМА

Запущено новий пошуковий сервіс

В Україні з'явився новий сервіс для науковців — Open Ukrainian Citation Index (OUCI). Він уже доступний за посиланням <http://ouci.dntb.gov.ua/>. Проект представили в Міністерстві освіти і науки.

«Наразі це тестовий запуск сервісу — ми чекаємо від цільової аудиторії фідбек і побажання щодо удосконалення. Здорова критика — це завжди класно, й ми відкриті до пропозицій», — наголосив перед презентацією перший заступник міністра освіти і науки Юрій Поліхович.

Open Ukrainian Citation Index — це пошукова система та база даних наукових цитувань, які надходять від усіх видань, що підтримують Initiative for Open Citations. Від інших подібних сервісів OUCI відрізняється тим, що доступ до нього безкоштовний та відкритий для всіх. Наповнення бази відбувається за прозорими принципами, і вона захищена від маніпуляцій з цитуваннями.

Керівник проекту, заступник директора Державної науково-технічної бібліотеки Сергій Назаровець розповів, що OUCI пропонує фільтри, що дозволяють проводити пошук документів лише серед видань, що представлені в базах Scopus, Web of Science Core Collection, та переліку наукових фахових видань України (категорії А та Б). Це важливо, адже сервіс насамперед створений як джерело інформації та аналізу даних для наукової спільноти.

«Я хочу підкреслити, що про жодне оцінювання чи прийняття Міністерством рішень на основі даних Open Ukrainian Citation Index не йдеться. Ми запускаємо зручний сервіс із пошуку наукових публікацій та аналізу цитувань для наших науковців, викладачів, студентів, редакцій наукових журналів, представників бізнесу, грантодавців, освітніх та наукових управлінців», — звернув увагу Юрій Поліхович.

«Зараз у світі активно розвивається Ініціатива відкритих цитувань, і, по суті, OUCI — це крок України до інтеграції у світову наукову спільноту, адже він якраз і побудований на відкритих цитуваннях. Ми даємо нашим вченим можливість більш зручного доступу до цієї інформації та її аналізу» — зазначив генеральний директор директорату науки МОН Дмитро Чеберкус.

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ:

2 стор. Нагороди за лідерство в науці

3 стор. Професор Володимир Мельник: «Наука стає неодмінним атрибутом розвитку»

Інтелектуальна сила суспільства

101 річниця Національної академії наук України та її керманіча! Vivat!

Учасники Міжнародної конференції НАНО-2019. Організатори — Інститут фізики НАН України та партнери

Минулого року Україна відзначила соту річницю своєї головної наукової організації — Національної академії наук. Створена у неймовірно важкі часи, коли молода Українська держава проходила через надзвичайно важкі випробування, коли була втрачена незалежність, а багато з тих, хто стояв біля її витоків, потрапили під жорстокий молот переслідувань і знищення, Українська Академія попри все залишалася інтелектуальним оплотом нації, мужніла і набирала вагу у суспільстві! Зростали нові покоління дослідників, які продовжували справу попередників і творили майбутнє української науки.

Це справді були сто років досягнень, перемог, труднощів, утрат, здобутків, проблем і перспектив!

В інтерв'ю газеті «Світ» у дні ювілею, президент Національної академії наук України, видатний учений, ровесник Академії і її багаторічний керманіч академік Борис Євгенович Патон, відповідаючи на запитання, що має змінитися в наступні 5—10 років, щоб українська наука стала провідною силою на шляху процвітання країни, і чи це можливо, відповів так: «Реально все, якщо на те є воля і докладатися максимум зусиль...».

Сторіччя — це віха, ризик, підсумок довгого, складного, неоднозначного і багато в чому зіркового шляху. Ця ризика підведена. Почалося нове століття, продовжується і водночас народжується нова історія. Після ювілею минув рік. Перші кроки зроблено до того, щоб зрозуміти, якими будуть подальші зміни. До наблизення цих змін доклали свої зусилля і сама Академія наук.

У березні нинішнього року на засіданні Президії НАН України було схвалено пропозиції до проекту державної стратегії розвитку науки, технологій та інноваційної діяльності, в якому зазначено, що

головною метою має стати підвищення конкурентоспроможності наукової сфери і забезпечення високих темпів економічного, соціального і культурного розвитку суспільства. Серед першочергових заходів названо визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень, оптимізацію мережі установ, інвентаризацію матеріально-технічної бази та розвиток наукової інфраструктури, посилення інтеграції науки й освіти, підтримку наукової молоді, розширення кількості центрів колективного користування науковим обладнанням тощо. Йдеться і про повноцінну участь українських інфраструктур в Європейському дослідницькому просторі. І те, без чого неможливі зміни: суттєве збільшення фінансування на програмно-цілевих та конкурсних засадах.

Про актуальні питання розвитку наукової сфери в Україні нещодавно йшлося на засіданні Національної ради з питань розвитку науки і технологій під головуванням прем'єр-міністра України Олексія Гончарука. Активна дискусія, що розгорнулася навколо теми реформування академічної науки, початку роботи Національного фонду досліджень, результативності наукових досліджень засвідчує, що всередині наукових інституцій та органів влади йде напружений пошук найбільш ефективних методів перетворення науки в сучасну мобільну результативну систему, здобутки якої пришвидшуватимуть рух України до європейських структур, ставатимуть рушійною силою швидких і успішних перетворень країни. Головне при цьому з водою не виплеснути і дитину. Рухатися вперед швидко, але мудро й обдуманно. Для того, щоб на початку другого століття від свого народження Національна академія наук України набула ще більш потужної інтелектуальної сили — в ім'я світового прогресу і задля розквіту України!

Нагороди за лідерство в науці

Вручено премії «Лідер науки України 2019. Web of Science Award»

Втретє в Україні відбулася урочиста церемонія нагородження кращих українських учених, закладів вищої освіти та наукових установ преміями «Лідер науки України 2019. Web of Science Award». У Великому конференц-залі НАН України зібралися представники університетів, науково-дослідних інститутів, міжнародної видавничої компанії Clarivate Analytics, Національної ради з питань розвитку науки і технологій, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я тощо.

«Web of Science Award Ukraine» — нагорода найвпливовішим ученим, науковим журналам та організаціям України присуджується на основі показників у наукометричній базі даних «Web of Science». Премія запроваджена спільно Міністерством освіти і науки України, компанією «Clarivate Analytics» (раніше частина «Thomson Reuters») і Національною академією наук України. Перша церемонія вручення відбулася наприкінці 2016 року.

Лідерами впливу у різних галузях науки нинішнього року було названо 6 університетів, 9 інститутів Національної академії наук. Колективи наукових установ нагороджували за найбільшу кількість високоцитованих статей, за вплив наукових публікацій та за найбільшу кількість цитованих наукових праць, опублікованих у міжнародній співпраці.

За вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки, найбільші показники цитування наукових робіт та високі показники у рецензуванні наукових статей було нагороджено також чотирьох українських учених.

Мрії і досягати мети

Незважаючи на труднощі, вчені України досить помітно представлені на платформі Web of Science, підкреслив перший заступник міністра освіти і науки Юрій Полюхович, відкриваючи зібрання. Він закликав молодих учених активніше долучатися до науки, наукових досліджень, співпрацювати зі своїми колегами з інших країн і міжнародних організацій, не боятися подаватися на гранти і, звичайно ж, оприлюднювати результати своїх наукових пошуків у виданнях, зокрема тих, що входять до наукометричних баз даних. «Якщо ти мобільний, наполегливо працюєш і друкуюш свої роботи — тебе помітять у науковому світі», — зазначив він.

У даному випадку, Юрій Полюхович зіслався і на власний досвід, на мрію, яку йому вдалося втілити в життя. Ще з дитинства він мріяв вивчати писемність майя, продовжувати справу харківського вченого Юрія Кнорозова. Для цього багато читав, вивчав англійську, мріяв стати істориком. І хоч перша освіта його була далека від історії: бухгалтерський облік у коледжі, потім вивчав фінанси у Тернопільській академії народного господарства, але прагнення присвятити себе улюбленій справі не покидало. Віль-

ний час присвячував вивченню писемності майя. У 19 років розшифрував перший ієрогліф. А потім магістратура в НаУКМА за фахом «Історія». Кандидатська дисертація в КНУ імені Тараса Шевченка. Перша в Україні дисертація про історію держави майя. Він — учасник експедицій до Латинської Америки, учасник найбільшого проекту з вивчення писемності майя — The Maya Hieroglyphic Database — при Університеті штату Каліфорнія (США).

Але не все так просто: ще з початку 2000-х Полюхович почав подаватися на гранти і тільки через десять років отримав перше міжнародне фінансування. Це хороший приклад для наслідування: не можна опускати руки, якщо в тебе є мета. «Якщо робиш успіхи і маєш результати, завжди знайдуться фонди (і державні, і приватні), готові тебе підтримати», — каже він зараз. За кордоном науковцям охоче допомагають фірми та корпорації. Їм це економічно вигідно. Так само вигідно університетам, куди спрямовується близько половини гранту, наданого вченому. Залишається побажати, щоб така система існувала і в Україні, коли б провідні, фінансово сильні корпорації надавали підтримку науковим дослідженням, і щоб кошти ці працювали і на вченого, і на виш.

З вітальним словом до учасників церемонії звернувся і віцепрезидент НАН України Анатолій Загородній. «Ми працюємо в часи суттєвого недофінансування науки, — сказав він. — Але це не означає, що ми сидимо, склавши руки». Академія наук знаходить інші джерела фінансування. Віцепрезидент розповів про конкурси проектів, які проводяться в системі Академії наук, в них беруть участь кращі наукові колективи, які досягають високих результатів. Свідченням цього є й публікації у визнаних наукових журналах, і відповідно — сьогоднішні нагороди. Реалізації проектів суттєво допомагають бази даних.

Перший заступник міністра освіти і науки Юрій Полюхович та віце-президент НАН України, академік НАНУ Анатолій Загородній своїми виступами відкрили семінар «Наука України: стан, перспективи, виклики».

Триває «революція відкритого доступу»

Про історію створення Web of Science, її функції і масштаби діяльності, про те як у сервісі представлена Україна (81 журнал проіндексовано), і як наукові установи можуть отримати доступ до цієї бази розповів голова ринків, що розвиваються, компанії Clarivate Analytics Нік Тернер.

Голова відділення освітніх програм ринків, що розвиваються, компанії Clarivate Analytics, якій належить платформа Web of Science, Валентин Богоров розповів про «екосистему наукової інформації відкритого доступу». Це справжня революція. Тренд у

світі такий, щоб якомога більше наукових публікацій було у відкритому доступі і їх можна було прочитати безплатно. На початку «нульових» років журналів, які публікують статті у відкритому доступі, було лише 122, нині — 4,5 тисяч. Йдеться про журнали «золотого відкритого доступу». Якщо додати сюди й інші, то це буде десятки тисяч.

Якщо чотири роки тому тільки 40 відсотків наукових публікацій у світі можна було побачити в режимі відкритого доступу, нині їх уже близько половини, а ще через десять років буде 90%, каже представник компанії Clarivate Analytics.

Лідером публікацій у відкритому доступі є США. На друге місце в останні роки вийшов Китай. Україна теж рухається вперед хорошими темпами: якщо на початку 2000-х у провідних виданнях фіксувалися поодинокі публікації, то нині їх понад 5 тисяч. За динамікою зростання вона вийшла на рівень європейських країн.

Збільшуються й можливості ідентифікації наукових публікацій. Ще у 2017 році видавнича компанія Clarivate Analytics разом з організацією Impactstory розпочали великий проект з ідентифікації статей, що є у вільному доступі. Якщо у 2014 році можна було ідентифікувати виключно публікації у «журналах золотого відкритого доступу», то тепер, завдяки новим підходам, науковці можуть бачити і публікації у виданнях так званого «бронзового доступу» (це — коли стаття публікується в неліцензованому журналі). Прочитати таку публікацію можна, а використовувати з неї дані для своїх досліджень не вийде.

Загалом, за словами Валентина Богорова, у відкритому доступі нині є 12 мільйонів наукових публікацій. До того ж, індексуються не лише статті, а й масиви даних, що дає змогу бачити не тільки публікацію, а й те, на основі чого вона була зроблена. Отже, можна перевірити не тільки висновки науковця, а й його аргументацію.

Відбуваються зміни і в можливостях пошуку рецензентів та відстежування цитат, каже Валентин Богоров. Раніше можна було прочитати публікацію, але не знайти рецензії про неї, що також важливо для роботи. Однак кілька років тому було створено міжнародну соціальну мережу рецензентів, на сьогодні там зареєстровано понад 800 тисяч рецензентів з різних країн, і України також. Промовець повідомив, що на Publons діють онлайн-курси з рецензування, їх корисно пройти всім, щоб розуміти, як оцінюються роботи.

Проблеми є, але на горизонті — Horizon Europe

Своїми оцінками стану науки в Україні поділився голова Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій академік НАН України Олексій Колежук. Він зазначив, що наукова сфера нашої країни перебуває у критичному

На церемонії вручення премій

Фото пресслужби МОН

стані. Причиною є мізерні заробітні плати, застаріле обладнання, низький рівень «вбудованості» у світовий науковий простір. І водночас — неефективне використання коштів, які держава виділяє на науку, слабкий зв'язок науки і виробництва і навіть «підміна науки імітацією». Звіти головних розпорядників бюджетних коштів носять формальний характер, у них відсутні ключові показники ефективності, а самих розпорядників аж надто багато. І якщо говорити, про кількість публікацій, то надто мала їх частка індексується у базах Web of Science і Scopus. Серйозні проблеми для майбутнього української науки, за його словами, закладає нестача молоді. Деякі наукові установи запрошують в аспірантуру «хоч когось», аби зберегти за установою аспірантське місце в надії на перспективного молодого науковця.

На думку Олексія Колежука, відкрито говорити про проблеми — це головне для того, аби почати змінюватися на краще.

Однак, якщо бути ініціативним і наполегливим, ситуацію можна змінити — вважає член Наукового комітету, завідувачка лабораторії сенсорної сигналізації Інституту фізіології імені О.О. Богомольця НАН України доктор біологічних наук Нана Войтенко. Вона поділилася з молодими вченими, де і як шукати гранти для своїх досліджень.

Наука — приваблива форма діяльності, каже дослідниця, адже дає і свободу досліджень, і заробіток. Однак, гроші, особливо у наших обставинах, це те, про що непогано б потурбуватися самостійно.

З тих пір, як Україна приєдналася до програми «Горизонт 2020», українські вчені отримали ще одні додаткові можливості фінансування. Учена пояснила, що проекти за цією програмою діляться на три категорії — для молодих науковців (від 2 до 7 років після отримання Ph.D.), для середнього віку (7–12 років) і для дослідників з вагомими здобутками. І саме стартові гранти молодим дослідникам, студентам та аспірантам отримати найпростіше.

У найближчі місяці МОН має намір підписати наступну рамкову програму з досліджень та інновацій — Horizon Europe. Вона стартує у 2021 році, а бюджет її — 100 мільярдів євро. «Раджу подавати свої проекти на старті програми, у цей час завжди лег-

ше отримати фінансування», — закликала Войтенко.

Водночас українські вчені можуть скористатися й іншими можливостями для отримання грантів. Для зацікавлених можна порекомендувати сайти scholars4dev.com, trialelect.com. Гранти з гуманітарних напрямів пропонує British council Україна. Головне, каже Нана Войтенко, — починати наукову роботу якомога раніше. Адже маленькі перемоги ведуть до великих звершень.

Кращі з кращих

І головне, звичайно ж, нагороди. Їх було вручено в урочистій і дружній атмосфері.

Високоцитованими авторами визнано завідувача кафедри Дніпровської медичної академії Ігора Бондаренка (19 публікацій), завідувача відділення Львівського онкологічного регіонального лікувально-діагностичного центру Ярослава Шпарика (7 статей), завідувача відділу Інституту кардіології імені академіка Миколи Стражеска Олександра Пархоменка (7 високоцитованих публікацій).

Найкращим рецензентом став викладач Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Борис Мінаєв.

Лідером з кількості цитованих документів названа Головна астрономічна обсерваторія НАН України.

Лідером з відкритого доступу — Інститут ядерних досліджень НАНУ.

Лідером з міжнародної співпраці — Інститут зоології імені І.І. Шмальгаузена НАНУ.

Лідером впливу наукових публікацій з гуманітарних наук — Національний університет «Києво-Могилянська академія».

Лідери впливу наукових публікацій з прикладних дисциплін: Дніпропетровська медична академія, Інститут теоретичної фізики імені М.М. Боголюбова НАНУ, Львівська політехніка, Інститут молекулярної біології і генетики НАНУ, Інститут радіофізики та електроніки імені О.Я. Усикова НАНУ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, «Харківський фізико-технічний інститут» НАНУ, Інститут прикладних проблем механіки і математики імені Я.С. Підстригача НАНУ, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Інститут ботаніки імені М.Г. Холодного НАНУ.

Професор Володимир Мельник: «Наука стає неодмінним атрибутом розвитку»

У жовтні 1999-го, коли, «враховуючи значний внесок Львівського державного університету імені Івана Франка у підготовку висококваліфікованих фахівців та розвиток науки», йому було надано статус «національного», на урочистому засіданні вченої ради ректор університету, членкореспондент НАН України, професор Володимир Мельник сказав: «Історія формування незалежної Української держави — це й історія Львівського університету, вони неподільні. Тому в національній свідомості університет Франка набув символічного статусу хранителя та охоронця українських цінностей, національної гідності та історичної пам'яті».

Водночас Львівський університет є сучасним модерним вишем, що перебуває на вістрі передових технологій, співпраці з європейськими інституціями і тісно пов'язаний науковими традиціями і сучасною практикою з ВНЗ України.

Дев'ять років тому ми розмовляли з деканом філософського факультету ЛНУ імені Івана Франка. Нині розмовляємо з ректором університету. Заслужений діяч науки і техніки України, талановитий вчений, він справедливо вважає, що провідником боротьби за утвердження головних цінностей українського суспільства має бути наука.

Наша розмова відбувається незадовго до 101-ї річниці утворення Української академії наук, тому перше запитання на цю тему.

— Про що б ви хотіли сказати напередодні першої річниці вже другого сторіччя нашої Академії наук?

— За більш як століття своєї історії Національна академія наук, її вчені здійснили видатний внесок як у розвиток світової науки, так і національної культури. Багато наукових розробок стали основою для найсучасніших техніко-технологічних досягнень. А інтелектуальний потенціал — вагомим чинником у процесах націє- і державотворення.

Наша університетська наука теж розвивається, набираючи нових темпів.

Нині це — понад 2200 осіб науково-педагогічного персоналу, майже 670 аспірантів і докторантів. Лише за останні два роки науково-педагогічний колектив університету поповнився понад 70 випускниками аспірантури. Загалом — варто відзначити, що при всіх фінансово-економічних проблемах та прагматизації нашого буття інтерес молоді до науки не згас.

— І це чудово, зокрема, для розвитку рідної країни.

Так, але маємо, на жаль, визнати, що поки що готуємо кадри для зовнішнього світу.

— А що можна запропонувати для виправлення ситуації?

— Ми можемо похвалитися хоча б тим, що за останній рік істотно збільшився обсяг бюджетного фінансування наукових

досліджень. А за чотири роки він зріс вчетверо і становить 24 млн. гривень. Нам вдалось закупити на 20 мільйонів наукового обладнання, створено «Центр колективного користування науковим обладнанням», «Лабораторію матеріалознавства інтерметалічних сполук» та «Міжуніверситетський центр колективного користування клітинної біології та біоенергетики». Засновано та розгортає свою роботу науковий парк Львівського національного університету — «Інновації та підприємництво».

Динамічність сучасного світу створює для нас певні виклики. Маємо працювати і над формуванням нової моделі підготовки фахівців з вищою освітою з урахуванням сучасного глобалізованого й інформаційно-технологічного світу. Є потреба випереджувального розвитку фундаментальних і прикладних досліджень. А ще б потрібно залучати працевластів до формування освітніх програм.

Індекс Гірша ЛНУ ім. Івана Франка впродовж п'ятих років зріс з 43 до 60, наш заклад посів третє місце в рейтингу закладів вищої освіти України.

— А як ви наближаєте український науковий ландшафт до вимог Європейського дослідницького простору?

— Наші науковці, наукова молодь беруть активну участь у міжнародних проектах, конфе-

Володимир МЕЛЬНИК

ренціях. Скажімо, за останній рік понад 1000 викладачів, науковців, аспірантів та студентів побували у провідних університетах Європи та світу на стажуваннях, проводили спільні наукові дослідження, брали участь у міжнародних проектах та грантових програмах. Наприклад, науковці кафедри біохімії біологічного факультету (завідувач — професор Н. О. Сибірна) одержали грант «Горизонт-2020» — стали членами консорціуму, що виконує проект: «Практика відповідальних наукових досліджень та інновацій у біологічних дослідженнях».

Відзначу також високу публікаційну активність учених університету: майже 400 статей у наукометричній базі даних SCOPUS, понад 350 — у наукометричній базі даних Web of Science.

Ми співпрацюємо з низкою вітчизняних підприємств — як цивільної індустрії, так і військово-промислового комплексу. Перелік тут великий. Назву тільки корпорацію «Електрон», науково-виробниче об'єднання «Термоприлад», ДП «Львівський бронетанковий ремонтний завод».

З НВП «Карат» — співпрацюємо у сфері обміну технологіями вирощування монокристалів та отримання наноструктурованих систем. З науково-технологічним центром «Мікро-

електроніка», що є потенційним виробником портативних газових сенсорів, розроблених науковцями університету. З підприємством SoftServe IT, що надає послуги у сфері цифрових технологій і здійснюватиме моделювання наноstruktur та властивостей поверхонь, модифікованих лазерною абляцією. З науково-виробничим підприємством ТОВ «Мелта», яке спеціалізується на випуску аморфних та нанокристалічних сплавів на основі технології над-

швидкого охолодження металічного розплаву та виготовлення магнітопроводів і електромагнітних виробів на їхній основі. З Фізико-механічним інститутом імені Г.В. Карпенка НАН України, підприємствами вугільної промисловості, фармацевтичної та мікробіологічної галузі. У межах тристороннього меморандуму між університетом, Львівською ОДА і ПАТ «Укргазвидобування» щодо залучення запатентованих розробок наших науковців для інтенсифікації видобутку та діагностики газоносності покинутих у різні часи свердловин у Західному регіоні. І це ще не повний перелік.

Тільки за останній рік укладено вісім нових договорів про наукову та науково-технічну співпрацю.

Хотів би підкреслити активну співпрацю з Академією наук вищої школи України. Ця громадська наукова організація об'єднує університетських учених задля сприяння у проведенні фундаментальних і прикладних досліджень у галузі природничих, технічних та соціогуманітарних наук, обміну науковим та педагогічним досвідом, захисту фахових інтересів.

Працюємо й напряму з європейськими вченими і структурами. Деякі з них — наші земляки

і вихованці. Ось наприклад, хімік Юрко Гринь, професор, завідувач відділу хімічного металознавства Макса Планка Інституту хімічної фізики твердого тіла з Дрездена. Почесним доктором нашого університету є Любомир Романків, один із розробників індуктивних та магніторезистивних мікроголовок для жорстких дисків корпорації IBM (США). Ця розробка стала революційним кроком щодо можливостей запису інформації, по суті — докорінно змінила життя кожного з нас.

У нас діє 171 угода про співпрацю з 44 країнами світу. За останні два роки в межах 19 міжнародних договорів та угод про наукові гранти виконано робіт на 17 млн. гривень.

На Давоському економічному форумі один із теоретиків феномену 4.0 Клаус Шваб класифікував четверту промислову революцію як таку, що характеризується органічним поєднанням різних технологій і розмиванням граней між фізичними, цифровими і біологічними сферами. Це — нова технологічна революція, в основі якої — розвиток глобальних промислових мереж. І, як свідчать експерти, визначальними сферами змін стануть хмарні технології, шерінгова економіка, біотехнології та розвиток способів збору і аналізу Big Data.

— І що передбачає розвиток таких напрямків?

— Передбачає і надзвичайно потужний науковий супровід, і інтенсифікацію міждисциплінарних досліджень комплексів найрізноманітніших наук — від гуманітаристики і штучного інтелекту — до медико-біологічних і кібернетичних наук. При цьому гостро постає питання наукової обізнаності широких верств населення. Таким чином, наука стає неодмінним атрибутом розвитку суспільства. Це характерно для європейської цивілізації і чимдалі більше стає характерним для нас.

**Спілкувався Богдан ЗАЛІЗНЯК,
керівник прес-центру наукової журналістики
Західного наукового центру
НАН України і МОН України**

ВИДАННЯ

Бестселер — від академіка НАН України

Книга спогадів академіка Володимира Горбуліна «Мій путь в зазеркальє. Не только путевые заметки» стала бестселером року Журі Всеукраїнського конкурсу «Краща книга України», який заснував і щорічно проводить Держкомтелерадіо, визначило переможців 2019 року.

Нинішнього року для участі у конкурсі у 10 номінаціях надійшло 52 роботи від 17 видавців. За словами організаторів, конкурс проводиться з метою сприяння розвитку вітчизняного книговидавництва, удосконалення традицій вітчизняної книгови-

давничої справи, підвищення ролі книги в суспільстві, популяризації сучасних технологій її художнього оформлення та поліграфічного виконання.

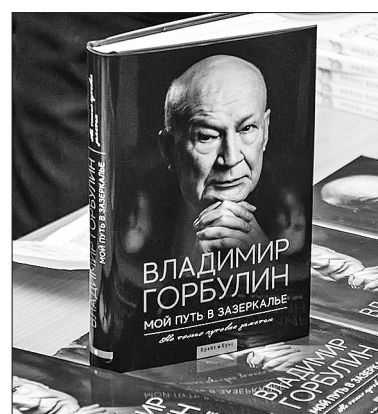
Книга спогадів видатного українського державного діяча та вченого, першого віцепрезидента Національної академії наук України академіка Володимира Горбуліна «Мій путь в зазеркальє. Не только путевые заметки» перемогла у номінації «бестселер року». Вона вийшла у ТОВ «Брайт Букс».

Книга містить унікальний матеріал особистого спілкування автора з усіма президентами

України й першими особами низки держав. Автор дає чесні й часто невідомі характеристики багатьом політичним персонажам своєї епохи. Він витончено розкриває нюанси підписання міжнародних угод і доступно пояснює, чому вони стали для нашої країни доленосними.

Гран-прі конкурсу присуджено ПП «Емма» за повне видання поезій та поетичних драматичних творів Тараса Шевченка «Кобзар», в оформленні якого використано малюнки художника Амвросія Ждахи.

У номінації «Моя країна» пере-

могу отримало видавництво «Генеза» за книжку С. Андрющенко та С. Железняк «Звичаї нашого роду. Традиції української кухні».

У номінації «Життя славет-

них» відзнаку отримало дослідження літературознавця Володимира Панченка «Повість про Миколу Зерова» (видавництво «Дух і Літера»).

Також «кращими» книжками у різних номінаціях стали роман Леоніда Мосендза «Останній пророк» (ДП ДСВ «Либідь»), книга Алекса Хавра у перекладі Ольги Кожушко «А потім прийшов Цезар» (видавництво «Фабула») та «Мистецтво війни в ілюстраціях» Джесіки Гейгі у перекладі Марії Козиренко (видавництво «Фабула»), збірка Наталії Мазур «Забавлянки. Віршотворені ігри для спілкування з дитиною, пробудження, годування, купання, масажу» та інші.

ПОДІЯ

Пристрасна Misa

Капела «Дніпро» вперше в Україні виконала месу у стилі танго

Нещодавно у Литві Народна хорова капела «Дніпро» Київського національного університету імені Тараса Шевченка взяла участь у міжнародному проєкті — виконанні музичного шедеву аргентинського композитора Мартіна Палмері «Mise Tango a Buenos Aires». Католицька меса у стилі танго від хористів України та Литви — «Дніпра» та «Pro Musica», симфонічного оркестру прозвучала двічі — у столиці Вільнюсі та на півдні країни, у містечку Маріямполі. Виконавцям вдалося передати всю чарівність цього твору, відтворити мелодику, гармонію і ритмічні структури «Танго-меси».

Спільне виконання культового твору стало подарунком киян з нагоди 15-літнього ювілею хору «Pro Musica» Вільнюського університету. Адже литовські друзі минулого року приїжджали до Києва на 175-ліття капели «Дніпро», щоб разом з українськими колегами виконати «Реквієм» Моцарта.

На відміну від «Реквієму», «Misa tango» — сучасний твір, створений у 1996 році, але нині він шаленими темпами набирає популярності у світі через чудове поєднання музичної емоції і духовної меси. Відчувається, що на написання твору для хору, оркестру, солістів у стилі танго нуево автора надихнула музика геніального аргентинця Астора П'яццоллі. Палмері відважно поєднав латинський текст меси, хорал і музичну мову танго. Синкопічні удари, меланхолійні уривки акордеона та пристрасні мелодії дають відчуття справжнього духу Буенос-Айреса, а музичний пульс розкриває весь спектр людських почуттів — пристрась, меланхолію, любов і смуток, віру та надію.

Сам автор зізнався, що намагався об'єднати стильові елементи танго і виразність хоралу, оживити сакральний текст тембральним різноманіттям і проникливістю. Структура твору повністю відповідає традиційному римокатолицькому богослужінню.

Католицька меса у стилі танго від хористів України та Литви

Диригент Раса Гелготьєне (керівник хору Pro Musica) вважає, що спільна меса стала чудовим подарунком до ювілею хору і свідченням литовсько-української хорової дружби, адже висока музика долає всі кордони. За її словами, «Misa Tango» була обра-на не випадково. «Для особливого випадку завжди хочеться чогось більш ексклюзивного. Цей твір рідко виконується в Литві, а також хотілось чогось веселішого, захоплюючого... Нинішній Папа Франциск — єзуїт, за походженням — аргентинець. Цей твір звучав на його честь у святій базиліці Ігнація Лойоли в Римі в 2013 році, коли його обрали. У цьому творі все поєднується, він відповідає всім канонам», — пояснює вона.

Виконання культового твору було викликом і для українських хористів. Художній керівник Народної хорової капели «Дніпро» Ірина Душейко зазначила, що на підготовку твору пішло пів року. «З одного боку ми з усією відповідальністю готували подарунок на ювілей наших друзів. З іншого — після Литви ми вперше в Україні виконаємо «Misa

Tango». Для нас це велика честь», — наголосила керівник капели.

За її словами, латиноамериканський шедевр Мартіна Палмері виконують хори Фрайбургу (Німеччина), Нью-Йорку (США), Відня (Австрія), Мілана (Італія), Пайє-де-Савоя (Франція), Жоао Пессоа (Бразилія), Барселони (Іспанія), тепер на черзі — Україна. Залишаючись духовним твором, «Танго-меса» створює новий простір для емоцій літургійного тексту: печаль від Розп'яття Ісуса, радість від його Воскресіння, страх мук пекла і прохання про мир. Всеукраїнська прем'єра «Меси у Буенос-Айресі» відбулася у Києві та Житомирі у виконанні Народної хорової капели «Дніпро», Нового симфонічного оркестру «Золоті ворота Києва» під диригуванням відомого швейцарського диригента Сільвіо Вілера, солістки Національної опери Заслуженої артистки України, мецо-сопрано — Тетяни Пімінової. Окрім меси, на концерті також прозвучав твір геніального Астора П'яццоллі «Пори року в Буенос-Айресі», який виконав оркестр.

Леся СОЛОВЧУК

ЗНАЙ НАШИХ!

4 «золота» та абсолютна перемога у Сінгапурі

Учні Малої академії наук України зчинили справжній фурор на Глобальному конкурсі інновацій AIGC-2019 у Сінгапурі — всі чотири наших учасники здобули золоті медалі.

Юні винахідники представляли проєкти, які мають прототи-ти і можуть бути повноцінними стартапами.

Зокрема, кращою інновацією визнано мультифункціональний пристрій для незрячих «Helpy-Eyes» львів'янина Дмитра Лопушанського. Він дає змогу людям з вадами зору визначати кольори, рівень освітленості та перешкоди поблизу. Високо оцінили також ще один винахід для незрячих — механізм оптимального пристрою для читання шрифтом Брайля Софії Петришин. Її винахід зробить брайлівський дисплей доступним кожному.

Найвищою відзнакою нагородили й Назара Поночевного за сервіс, що автоматично добирає музику до відео.

Учениця МАН Ольга Харасал, окрім «золота», отримала абсолютну перемогу — нагороду «Кращий серед кращих (Best Award Trophy)». Її метод виявлення метастаз на ранніх стадіях онкозахворювань вже не перший рік застосовується у Маріупольському онкодиспансері. Ольга і сама працює волонтером в госпіталі та з 14 років допомагала воїнам АТО в Маріуполі. А в 18 вже має патент на обладнання для виявлення раку.

«Україна пишається своїми молодими науковцями. Адже це справді унікально, щоб усі учасники від країни отримали найвищі нагороди. Подібні конкурси відкривають перед нашими юними винахідниками нові можливості для впровадження своїх розробок», — наголосив президент Малої академії наук Станіслав Довгий.

AIGC — найбільший і найпрестижніший інноваційний конкурс у Сінгапурі. Конкурентами українських молодих учених були винахідники з Індонезії, Малайзії, Китаю, Південної Кореї, Філіппін, Гонконгу, В'єтнаму, Тайваню та інших країн.

Кращі і в Бразилії!

Раніше учні Малої академії наук виграли один із найбільших світових конкурсів наукових проєктів MOSTRATEC 2019, який відбувався у Бразилії.

Винахід Ольги Харасал з Маріуполя — метод виявлення метастаз на ранніх стадіях онкозахворювань — виборов там також золоту медаль і особливу відзнаку світового товариства «Вільна наука» з правом наукової публікації в індексованому журналі. А Дмитро Солом'янюк, учень зі Львова, отримав у Бразилії бронзову медаль за унікальний метод боротьби з пластиковими відходами та сміттєзвалищами.

Нинішнього року у конкурсі MOSTRATEC взяли участь 35 країн світу. Він має дуже сувору систему рецензії та добору учасників. У Бразилії школярі змагалися в 15 номінаціях. Кожний з них по 12 годин в день презентував свій проєкт за стендом та проходив детальний контроль щодо допуску до захисту та подальшої презентації журі. Україна була на конкурсі вперше, і тим приємніші наші перемоги.

Калорії за вас порахує девайс — за фотографією

Вихованець Малої академії наук України Сергій Лисін створив девайс, який буде рахувати кількість калорій у страві за фото у реальному часі.

Як розповів молодий розробник, для підрахунку потрібно просто сфотографувати свою страву за допомогою спеціальної накладки на окуляри або браслет. Девайс покаже кількість калорій на 100 грамів. Крім того, вже розроблено мобільний додаток, в якому можна подивитись свою історію харчування.

«У кожного користувача є акаунт, в якому можна подивитись свою історію, ввести власну дієту або використати середньостатистичну, яку пропонує додаток, підрахувати індекс маси тіла або розрахувати вашу страву прямо в мобільному додатку», — каже Сергій.

За його словами, у додатку можна прописати інгредієнти, які визначити за фото неможливо.

Уявіть собі: це не просто ідея, розробку справді буде впроваджено, оскільки 5 листопада було підписано Меморандум про це з МАН. Підписи поставлено під час Всеукраїнської науково-технічної виставки-конкурсу «Майбутнє України», яка відбувалася в межах Міжнародного форуму «Innovation Market».

Підписаний Меморандум передбачає безкоштовне навчання, консалтинг та менторство для Сергія та його команди в бізнес-інкубаторі МАН «UF Incubator». З ними будуть працювати фахівці, які навчатимуть фандрайзингу, бізнес-планування, маркетингу, економіці, тим-білдінгу, навичкам презентації для успішного запуску розробки на ринок. Тобто буде розглядатись весь пакет питань, які виникають від ідеї до успішного стартапу.

Як відзначив президент Малої академії наук України Станіслав Довгий, на виставку було подано біля тисячі заявок, з яких відібрано понад сотню кращих проєктів. Це різні галузі, але найбільш популярні — електроніка, робототехніка, енергозбереження.

«На виставці школярі представляють свої проєкти поряд з дорослим бізнесом — це відкриває перед ними нові можливості для реалізації їхніх розробок», — підкреслив Станіслав Довгий.

Триває передплата на 2020 рік на газету «Світ»

40744

Передплатний індекс в усіх відділеннях зв'язку

Вартість передплати на рік — 138 грн. 24 коп. на півроку — 69 грн. 12 коп. на місяць — 11 грн. 52 коп.

Відкрийте свій СВІТ

НА ЧАСІ

Україна відроджує науковий флот

Уряд надав 252 мільйони гривень на закупівлю наукового океанського судна льодового класу, що дозволить відновити вивчення Світового океану та Антарктиди. У 2020 році відбудеться його перший вихід в океан, повідомляє пресслужба МОН.

«Придбання Україною судна такого класу дозволить нам бути більш самостійними в дослідженні Світового океану», — зазначила міністр освіти і науки Ганна Новосад.

З кінця 20 століття Україна не мала суден, які дозволили б вивчати Світовий океан та надавати підтримку дослідженням на станції «Академік Вернадський».

Голова Наглядової ради —

академік НАН України Борис ПАТОН

Індекс газети «Світ» — 40744

Реєстраційне свідоцтво

КВ №23725-13565ПР від 6 лютого 2019 р.

світ

Адреса редакції:

01601, МСП, Київ-601, бульв. Т. Шевченка, 16.

Телефон/ факс 287-82-47

E-mail: svit@mon.gov.ua www1.nas.gov.ua/svit

Відповідальність за достовірність інформації та

реклами несуть автори та рекламодавці

Редакція не завжди поділяє позицію авторів

публікацій

Зам. 22

Газету віддруковано у ПП «Фірма «Гранмна»